

INTERVJU / Janusz Kica, gledališki režiser

Teater nima poguma za iluzijo

Sandra Krkoč Lasič

Na Poljskem rojeni gledališki režiser Janusz Kica (1957) skoraj nikoli ne ustvarja v svoji domovini, zato pa kontinuirano deluje v različnih drugih državah, najpogosteje v Nemčiji, Avstriji, Švici in na Hrvaškem, že dobri dve desetletji pa z vrhunskimi uprizoritvami soustvarja tudi slovenski gledališki prostor. V tem času je na oder pri nas postavil okoli 30 predstav po besedilih klasikov in sodobnih avtorjev. Za svoje delo je nedavno prejel visoko priznanje, nagrado Prešernovega sklada. V četrtletku je bila pod streho **SNG Nova Gorica** premierno uprizorjena še ena njegova predstava, igra *Ondina* francoskega avtorja Jeana Giraudoux, ki je sploh prvič postavljena na slovenskih odrih. Tragikomična pravljica, v kateri si stoji nasproti človeški in vilinski svet, je študija človeške narave skozi najelementarnejše stvari, kot sta ljubezen in smrt. Vodna vila Ondina uteleša vse, kar je današnji svet izgubil, predvsem iskanje lepega in dobrega v sočloveku.

Giraudouxeva igra Ondina iz leta 1939 je že nekaj desetletij pozabljena in redko uprizarjana. Zakaj jo danes postaviti na oder?

Da gre kakšna igra v pozabo, je pač naraven proces. V tem primeru je nemara razlog tudi ta, da današnji teater nima več poguma za iluzijo, Giraudoux pa nam ponuja prav to, iluzijo samo. Gre za izjemno šarmantnega in inteligentnega avtorja. Iz vsakega njegovega prizora se vidi, kako je zaljubljen v gledališče, in to je pritegnilo tudi mene. Igro pa sem želel postaviti tudi zaradi sijajnih likov, predvsem Ondine, ki je ženska figura, kakršnih ni mnogo v dramski literaturi. Je senzibilna, čustvena, nevarna v svoji naivnosti, anarhistka, ki ne pristaja na konvencije sveta, v katerem se znajde. Njena dejanja so za družbo preprosto škandalozna. In navsezadnje je res, da mi je blizu tudi osrednja teza drame: da namreč svetu manjka duha, fantazije, čudenja, nežnosti, lepote, strasti.

Ondina je znana kot drama, ki je zelo

zahtevna za uprizarjanje. S čim režiserjem povzroča preglavice?

Te zgodbe ni lahko povedati tako, da jo publika razume. Treba je ujeti vsebinske odtenke. Avtor predpostavlja posebno gledalčevo inteligenco, saj besedilo vsebuje številne preskoke, prelome, paradokse, večpomenskosti, katerih razbiranje je zahtevno opravilo. Poleg tega je govorica zelo poetična in nenavadna. Nenehno me je spremljalo vprašanje, kako izgovoriti vse te stavke, da bo zazvenela njihova lepota. Prizadeval sem si, da bi bili podani čim naravneje, tako da jezik dobi moč in gledalca potegne vase kot vrtnec. Nasploh mi je veliko do tega, da so v predstavi tudi najkompleksnejše stvari povedane preprosto. To je v gledališču najtežje in najpomembneje doseči.

V svojih režijah v ospredje postavljate igralca. Kaj je v splošnem tisto, kar iščete pri igralcih?

Zanima me inteligenca, iskričnost misli, strast, scenska intuicija, vse to pa mora biti podloženo z avtentičnostjo. Pomembno je, da je igralec iskren, kar pomeni, da ne le igra, temveč živi dialog in situacijo, v kateri se je znašel. Seveda je pomembna osebnost, saj se mora ukvarjati s svojim likom na tak način, da ga absorbira in potem skozi sebe pozunanji. Pogosto slišimo, da vloga odpira igralca, jaz pa verjamem, da igralec odpira vlogo, šele prek njega pridemo do obraza dramske osebe. Hočem reči, da ne morem vedeti, kakšna sta denimo Hamlet ali Macbeth, zato me zanima tisti, ki igra to vlogo. Igralcev ne vidim kot pomočnikov v svojem »projektu«, temveč sem od njih pravzaprav odvisen. Posebno veliko zadovoljstvo je delati z ansambli, v katerih igralci delujejo skupaj, imajo oko in uho drug za drugega, saj se na tak način izraz lahko zelo obogati. Užitek mi je tudi delati predstave v slovenskem jeziku, saj je slovenščina precej scenična, ima več »mesa« od, denimo, poljščine.

Že vrsto let ustvarjate na različnih koncih Evrope. Če bi Ondino režirali v Berlinu ali na Dunaju, bi jo drugače postavili?

Da in ne. Moj način branja in razisko-

vanja vsebine bi seveda ostal enak, pomemben razločevalni dejavnik pa bi bili igralci. Oni te zmeraj odvedejo v svojo smer. Dvakrat ali trikrat se mi je zgodilo, da sem isto igro režiral v drugem mestu in deželi. Zaradi drugačnega jezika, ansambla, miselnosti je iz identičnega koncepta nastala povsem druga predstava. *Tri mušketirje* sem na primer najprej delal v Mariboru, približno dve leti kasneje pa še v Zagrebu. Obakrat smo imeli povsem enako dramatisacijo in igralško zasedbo ter celo podobne probleme, a je v Zagrebu nastala za uro daljša predstava. Res pa je, da je takrat na podobo predstave zelo vplival tudi specifični čas, čas vojne.

Kako sicer status »potujočega režiserja« vpliva na vaše delo?

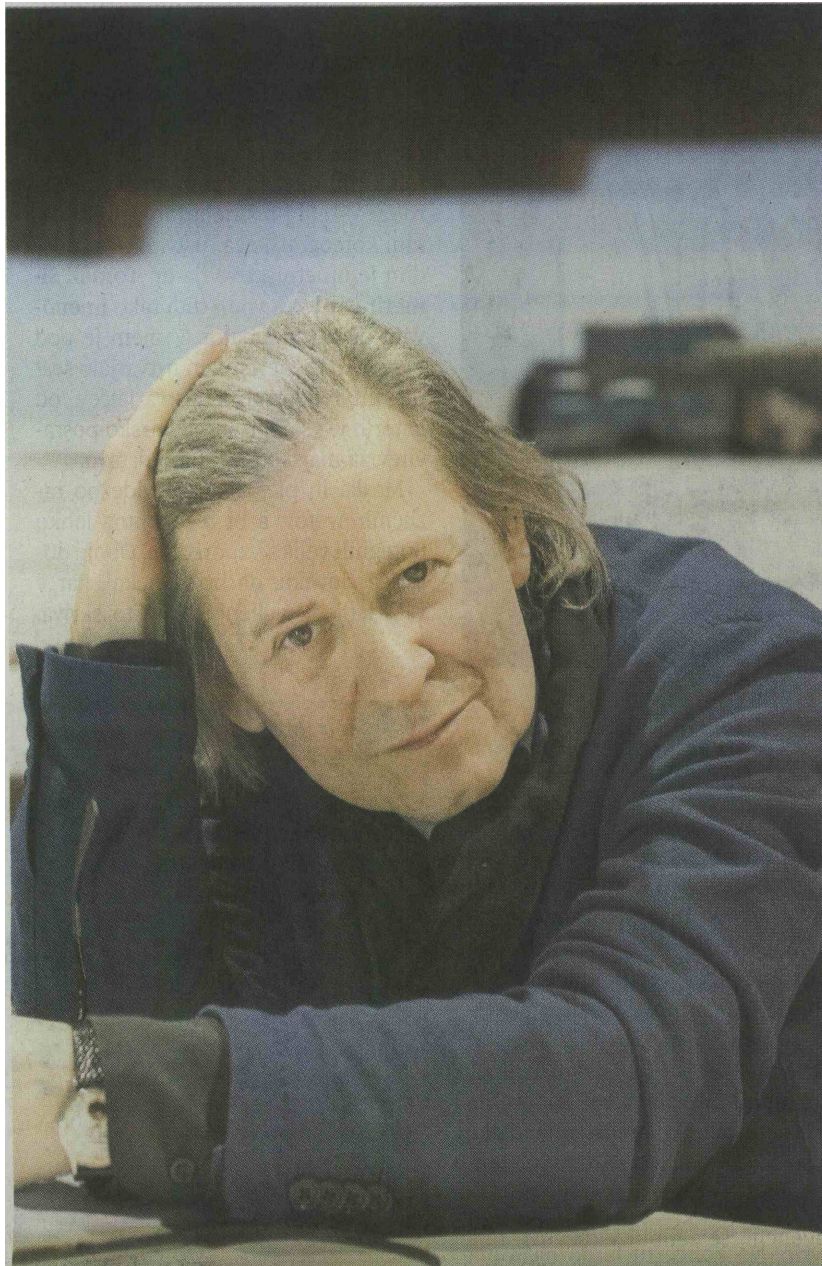
Oseбно mislim, da je to pozitivno, osvežujoče. Zdi se mi razburljivo biti vedno drugje in se stalno soočati z drugim jezikom. Potrebni so nenehni preklopi. Preden sem prišel v Novo Gorico, sem delal v Švici in seveda sem od tam nekaj prinesel s seboj, zdaj pa bom na Dunaj odnesel košček tukajšnje izkušnje. Res pa je, da z nekaterimi institucijami, na primer v Zagrebu Zagrebškim gledališčem mladih ZKM sodelujem precej kontinuirano. Tudi v **novogoriškem gledališču** sem svoj čas delal dokaj redno. Tu so nastale nekatere predstave, ki so mi zelo pri srcu: *Sen kresne noči*, *Medtem*, *Alica*.

V Sloveniji ste visoko cenjeni, saj ste nedavno prejeli nagrado Prešernovega sklada. Kaj vam kot tujcu pomeni to priznanje?

Ker je to nagrado dobilo zelo malo ustvarjalcev, ki niso slovenski državljani, bi lahko napol v šali rekli, da sem se ob njej za hip počutil Slovenca. Vsekakor sem zelo počaščen. Da se je Prešernov sklad v času, ko je problematika tujstva spet tako občutljiva, odločil dati to nagrado meni, se mi zdi pogumno. Sicer pa imam problem z nagradami, ki se rade razumejo nekako v športnem tekmovalnem duhu. V našem poslu je strašno težko reči, da je neka predstava najboljša. Res pa nagrada Prešernovega sklada ni dodeljena samo za eno stvaritev, temveč tudi

z ozirom na kontinuiteto. Ob priznanju sem bil kar malo presenečen, koliko predstav sem v Sloveniji že naredil, in hkrati vesel, da je med njimi morda kaj takih, ki temu prostoru in času, tako kot meni, nekaj pomenijo. x

Veliko mi je do tega, da so v predstavi tudi najkompleksnejše stvari povedane preprosto. To je v gledališču najtežje in najpomembneje doseči.

»Nenehno me je spremljalo vprašanje, kako izgovoriti vse te stavke, da bo zazvenela njihova lepota,« eno izmed zagat pri postavitvi igre Ondina, ki je bila pred dnevi premierno uprizorjena v SNG Nova Gorica, izpostavlja režiser Janusz Kica. Blaž [Erzetič/SNG Nova Gorica](#)